

RAHANDUSMINISTEERIUM

2016. AASTA SUIVISE MAJANDUSPROGNOOSI KOKKUVÕTE

Tallinn
15. september 2016

Tuginedes üldisele majanduskonjunkturi jätkuvale nõrkusele enamikes valdkondades ning kasvuväljavaadete halvenemisele, oleme majanduskasvu prognoosi allapoole korrigeerinud. Kevadise prognoosi väliskeskkonna paranemisele tuginenud majanduskasvu põhistsenaarium ei ole viimase kahe kvartali jooksul paika pidanud ning ekspordi kasv on püsinud esimesel poolaastal kitsapõhjaline. Nii ettevõtjate kui ka majanduseksportide hinnangud ei anna alust oodata majanduskasvu olulist kiirenemist lähikvartalitel. Samas Venemaa majanduslanguse põhi on läbitud ning ka Soome majandus on pärast kolm aastat kestnud langust kasvule pöördunud, mis annab lootust meie ekspordinõudluse paranemiseks. Kesise välisnõudluse ning hinnatõusu puudumise tõttu on ettevõtete investeeringud endiselt madalseisus. Võrreldes üldise majanduskasvu tempoga on eratarbimise kasv püsinud suhteliselt kiire, kuid vaatamata sellele on kodumajapidamiste säästumäär tõusnud ajaloolise kõrgtasemeni. Tööturu arengud viitavad pingete püsimisele ning palgakasv ületab juba neljandat aastat järjest tootlikkuse tõusu. Inflatsioon on madalate toormehindade tõttu senini püsinud tagasihoidlik ning taastub ootuste kohaselt alles käesoleva aasta lõpus. Käesoleva prognoosi eeldused on fikseeritud 2016. aasta augusti lõpu seisuga.

***

Eesti sisemajanduse koguprodukt kasvab prognoosi põhistsenaariumi kohaselt 2016. aastal 1,3%. Kasv peaks järgmise kahe aasta jooksul kiirenema, ulatudes 2017. aastal 2,5%ni ja 2018. aastal 3%ni. Rahandusministeerium on 2016. ja järgnevatel aastatel majanduskasvu prognoose allapoole korrigeerinud, mille põhjuseks on Eesti jaoks peamiste kaubanduspartnerite kasvuväljavaadete halvenemine. Peamiseks majanduskasvu vedajaks jääb 2016. aastal sisenõudlus, mis tugineb peamiselt eratarbimisel. Investeeringute kasv hakkab käesoleval aastal taastuma ja selle mõju peaks edaspidi suurenema. Ekspordi kasv taastub samuti ja kiireneb järgmistel aastatel kooskõllaliselt välisnõudlusega. Aastatel 2019–2020 peaks Eesti majandus kasvama keskmiselt 2,7% aastas, mida toetab ühelt poolt kiirenev ekspordikasv ning teisalt võrdlemisi tugev sisenõudluse kasv.

Sisenõudlus püsib 2016. aastal endiselt eelkõige **eratarbimise** toel, mis põhineb palgatulu kiire kasvu jätkumisel. Lisaks toetas jõuliselt kasvavate sissetulekute ostujõudu tarbijahindade langus aasta esimesel poolel. Aasta teisel poolel hinnatõus süüski taastub ning kiireneb 2017. aastal oluliselt, mis hakkab märkimisväärselt kahandama elanike reaalsissetulekuid. Samal ajal peaks mõnevõrra pidurduma palgakasv ning hõive pöörduma kergesse langusesse, kuna keskpärane majanduskonjunktuur ei võimalda hõivemäära olulist suurenemist. Sotsiaalsiirded toetavad sissetulekute suurenemist jõuliselt ka järgneval paaril aastal. Kuigi eratarbimise kasv on olnud majanduskasvuga võrreldes viimastel aastatel väga kiire, on selle kasvutempo jäänud süüski alla sissetulekute kasvule. See viitab tarbijate säästumäära tõusule, mida võib seletada nii jõulise reaalsissetulekute kasvuga kui ka üldise geopoliitilise ebakindlusega Euroopas. Samuti mängib ilmselt rolli töötajate kasvav ebakindlus töökoha säilimise pärast üldiselt ebakindlates majandusoludes. Kuna nendes küsimustes ei ole jõuliselt positiivset pööret lähiajal ette näha, siis on karta elanike säästumäära mõningast suurenemist ka järgmisel aastal ning see pärsib tarbimise kasvu sissetulekutega võrreldes. 2016. aastal langeb eratarbimise reaalkasv prognoosi kohaselt 3,3%ni ja aeglustub 2017. aastal 2,7%ni, langedes edaspidi veelgi.

Investeeringute mahu kahanemine on jätkunud viimased kaks aastat, kuid ettevõtete ja kodumajapidamiste toel peaks see pöörduma 2016. aastal kasvule. Kuna pea kaks kolmandikku investeeringutest teevad ettevõtted, siis sõltub koguinvesteeringute kasvule pöördumine muutusest üldises majanduskonjunkturis. Viimase viie aasta jooksul on

majanduskonjunktuur ettevõtjate ja tarbijate hinnangul olnud väga stabiilne ehk ilma selge trendita, mis viitab ebakindlusele müügikäivate kasvuperspektiivi osas. Ühtlasi peavad ettevõtjad nii tööstuses kui ka teeninduses endiselt ülekaalukalt olulisimaks äritegevust takistavaks teguriks vähest nõudlust. See on seletanud ka ettevõtete vähest investeerimisaktiivsust. Samas märke investeringute kasvu taastumisest siiski on – kapitalikaupade import on kasvanud juba üle aasta, ettevõtete laenukoormus kasvab ning esimesel poolaastal ettevõtete investeringud kasvasid. Valitsemisectori investeringud olid 2016. aasta esimeses pooles selges languses, kuhu enim panustasid hooned ja rajatised. Erinevate planeeritavate ehitiste ja EL struktuuritoetuste rakendamise toel peaks valitsussectori investeringud pöörduma jõulisele kasvule 2017. aastal. Elanike eluasemeinvesteringute kasv oli esimesel poolaastal kiire ning stabiilsete majandusolude jätkudes peaks nende panus investeringute kasvu ka edaspidi olema positiivne. 2016. aastal ootame investeringute kasvu taastumist ning edaspidi kasvutempo kiirenemist, kuid selle eelduseks on üldise majanduskonjunkturi paranemine.

Pärast möödunud aasta madalseisu ja ekspordi jalajälje vähenemist pöördub **kaupade ja teenuste eksport** 2016. aastal paraneva välisnõudluse mõjul 2,7%le kasvule. Kasvu veab kaubaeksport, tuginedes mõne kaubagrupi (elektri- ja sideseadmed, puidutooted) väljaveomahtude suurenemisel. Sealjuures tekitab volatiilsust kvartalite vahel sideseadmete välistellimuste suur kõikumine. Teenuste eksport tugevneb samuti reisiteenuste ja mitmesuguste äriteenuste suurenevate eksporditulude tõttu. 2017. aastal oodatakse maailmamajanduse kasvuväljavaadete järk-järgulist paranemist ning seeläbi ka kaubanduspartnerite kiiremat majanduskasvu ja impordinõudluse tugevnemist. Ekspordi kasv kiireneb sarnases tempos välisnõudlusega, ulatudes 2017. aastal 3,5%ni ning 2018. aastal 4,0%ni. Impordi kasv kujuneb sel aastal ekspordiga võrreldes tunduvalt kiiremaks, kuna viimased kaks aastat vähenenud investeerimisaktiivsus hakkab taastuma.

Pärast 2015. aastal saavutatud kõrgtaset väheneb **jooksevkonto** ülejääk käesoleval aastal 1,1%ni SKPst ning püsib sarnasel tasemel ka järgnevatel aastatel. Suurenev kapitalikaupade import ning välisettevõtete kasumite taastumine vähendavad tänavust jooksevkonto ülejääki. Prognoosiperioodil välismaailmast laekuvate eksporditulude kasv suureneb, mis tasakaalustab tugevneva investeerimisaktiivsuse mõju ning kokkuvõttes välistasakaalu ei halvenda.

Tarbijahindade (THI) tõus jääb 2016. aastal välistegurite mõjul tagasihoidlikuks, ulatudes 0,2%ni. 2017. aastal kiireneb THI kasv 2,7%ni ning jääb samale tasemele ka 2018. aastal. Kui selle aasta esimesel poolel olid hinnalanguse taga energiatooted, siis alates suve lõpust hakkab energia komponendi negatiivne panus taanduma, tuues kaasa tarbijahindade tõusule pöördumise. Kaudsed maksud kergitavad inflatsiooni sel aastal 0,8%, kus suurema osa moodustab alkoholi ja kütuse aktsiisimäärade tõus. Ilma maksumuudatusteta on hinnad sel aastal jätkuvalt languses. 2017. aastal kiireneb inflatsioon välistegurite panuse suurenemise, teenuste hinnatõusu kiirenemise ning aktsiisitõusude tulemusena 2,7%ni. Välisteguritest taandub välja naftahindade languse mõju, samas kui toiduhindade kasv kiireneb. Teenuste osas kergitab hinnatõusu eelkõige langenud kütusehindade kaudsete mõjude ja tasuta kõrghariduse väljajätmise. Prognoosiperioodi lõpus pidurdub inflatsioon aktsiisitõusude mõnevõrra väiksema panuse mõjul 2,6% juures.

Tööturu olukorra pingestumine jätkub ning palgasurved püsivad. **Hõive** kasv on jätkunud vaatamata madalale majandusaktiivsusele, ületades kevadisi ootusi. Hõive kasv kiirenes teises kvartalis koguni 2,6%ni, mis tulenes peamiselt vanemaealiste tööle asumisest. Selle põhjuseks võib pidada nii naiste pensioniea tõusu, kui ka üldist vanemaealiste, sh pensioniealiste

aktiveerumist. Hõive määr ehk töötavate inimeste suhe tööealistesse inimestesse on ajaloolisel kõrgtasemel (65,8% 2016. aastal), mis koos tööealise rahvastiku vähenemisega seab piirid töötavate inimeste arvu edasisele kasvule. Tööturu aktiivsuse kasvu tõttu püsib **tööpuudus** eelmise aasta tasemel, ulatudes prognoosi kohaselt 2016. aasta kokkuvõttes 6,2%ni. Käesoleva aasta juulist järk-järguliselt rakenduv töövõimereform aitab osaliselt kompenseerida tööealise rahvastiku vähenemist, pakkudes osalise töövõimega inimestele aktiveerimismeetmeid ning aidates neil tööturul toime tulla. Võib arvata, et tööturule naasvate töövõimetuspensionäride oskused ei vasta tööturu vajadustele ning ettevõtete valmidus nende palkamiseks on esialgu madal, mistõttu kaasneb reformiga esmajärjekorras tööpuuduse suurenemine alates 2017. aastast. Töövõimereformi positiivne mõju läbi täiendava hõivatute arvu suureneb järk-järgult.

Keskmise palga kasvutempo ei ole vaatamata majanduskasvu aeglustumisele seni oluliselt muutunud ning kasv püsib maksuameti andmetel 2016. aasta esimesel poolaastal 6% juures. Statistikaameti andmetel kiirenes esimesel poolaastal keskmise palga kasv 7,8%ni. Osaliselt olid palgakasvu kiirenemise taga oluliselt suurenenud preemiate maksmine, kuid kasv kiirenes ka preemiaid arvestamata 7,3%ni. Kiire palgakasv tuli kasumite vähenemise hinnaga, mis ei saa reeglina kaua jätkuda. Samas hinnatakse ettevõtete finantsseisu endiselt heaks, mistõttu võib arvata, et palgasurvele on aidanud vastu pidada kogunenud kasumid ning madala investeerimisaktiivsuse tõttu vähene finantseerimisvajadus. Kahaneva rahvastiku ning püsiva palgakonkurentsi tõttu naaberriikidega, peamiselt Soomega, ei ole põhjust oodata palgasurve olulist alanemist. Seetõttu ootame, et palgakulude suhe SKPsse jääb lähiaastatel praegusel tasemel püsima, kuid pikemas perspektiivis aitab seda langetada tööjõumaksude vähendamine. Reaalpalga kasv aeglustub järgnevatel aastatel allapoole 3% käesoleva aasta 6,2%lt inflatsiooni taastumise tõttu.

2016. aasta **valitsussektori¹ eelarveülejäak** ulatub prognoosi kohaselt 0,4%ni SKPst, mis võrreldes riigieelarves oodatuga on 0,5% võrra suurem ülejäak. Peamiseks ülejäagi tekitajaks on keskvalitsus, kus oodatust madalam investeerimismaht toob kaasa väiksema kulutaseme võrreldes 2016.a riigieelarvega. Samuti on ülespoole korrigeeritud maksutulude prognoosi. Samas on põlevkivisektori raskuste tõttu vähendatud nii dividenditulude kui ka keskkonnatasude prognoosi. Sotsiaalkindlustusfondide koondpositsioon on sel aastal tasakaalus, Haigekassa puudujäägi kompenseerib Töötukassa samaväärne ülejäak. 2017. aastal on oodata valitsussektori eelarvepuudujääki 0,8% SKPst, kuna kohalike omavalitsuste ülejäak asendub investeerimismahu kasvu ootuses puudujäägiga 0,4% SKPst. Samuti suureneb kasvavate investeeringute tõttu nii Riigi Kinnisvara AS-i, haiglate kui ka terve keskvalitsuse puudujääk. Sotsiaalkindlustusfondide positsioon paraneb tulenevalt töötuskindlustusmakse prognoositavast kasvust. Järgnevatel aastatel on oodata valitsussektori eelarvepositsiooni pidevat paranemist ning jõudmist prognoosiperioodi lõpuks 2020. aastaks 0,6%se ülejäagini SKPst.

2016. aasta **maksukoormuseks** kujuneb 34,8% SKPst, mis on 0,9% võrra kõrgem kui aasta varem. Võrreldes 2015. aastaga kasvavad kiiresti aktsiisid määrade tõstmise tõttu ning ka sotsiaalmaksu kasv ületab SKP kasvu, mida korrigeeriti allapoole. Ekspordikeskse majandusstruktuuri puhul ei avaldu aeglustuv nominaalne majanduskasv üks-üheselt maksulaekumistes. Aastatel 2017–2020 vähendatakse maksumuudatustega tööjõumakse ja suurendatakse tarbimismakse, kokkuvõttes on maksukoormus sel perioodil keskmiselt 34,7% langedes 2020. aastaks 34,6%le.

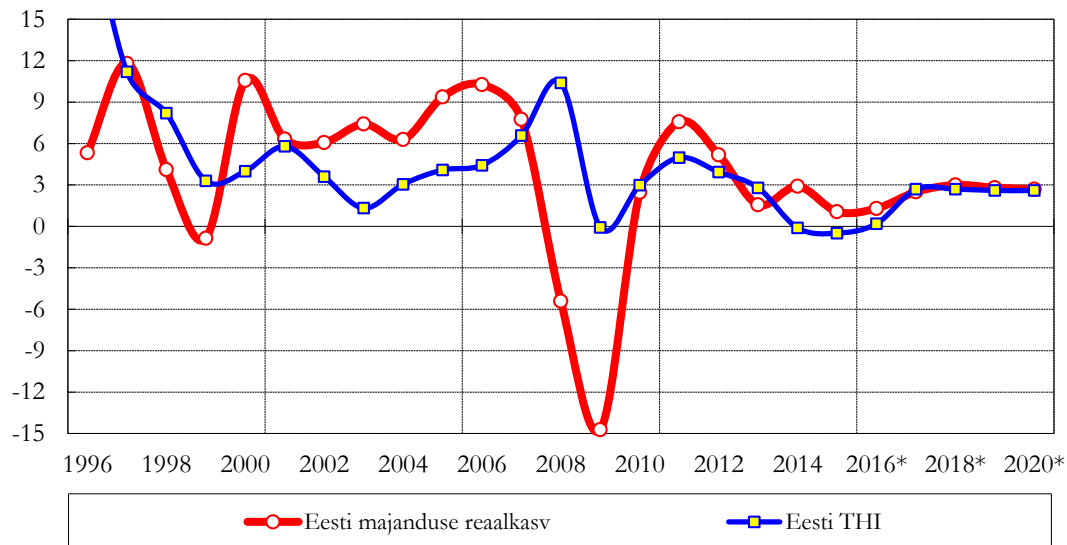
¹ Valitsussektorisse kuuluvad: keskvalitsus (kajastatakse riigieelarves); avalik-õiguslikud institutsioonid; riigi sihtasutused (nt haiglad); riigi äriühingud (nagu RKAS); kohalikud omavalitsused; haigekassa; töötukassa.

Valitsussektori **võlakoormus** langes 2015. aasta lõpuks 9,8%ni SKPst, ilma Euroopa Finantsstabiilsusfondi (edaspidi EFSF) mõjuta aga langes 7,6%le SKPst. Käesoleval aastal küll võlakoormus langeb 9,4%ni SKPst kuid kahel järgneval aastal valitsussektori võlakoormus protsendina SKPst suureneb, ning ulatudes prognoosi kohaselt 2018. aasta lõpuks 11,2%ni SKPst. Seejärel hakkab võlakoormus ülejäägis eelarvepositsiooni toel vähenema, jõudes prognoosiperioodi lõpuks 2020. aastal 10%ni SKPst.

Joonis 1

Eesti majanduskasv ning tarbijahinnaindeksi muutus

(protsenti)

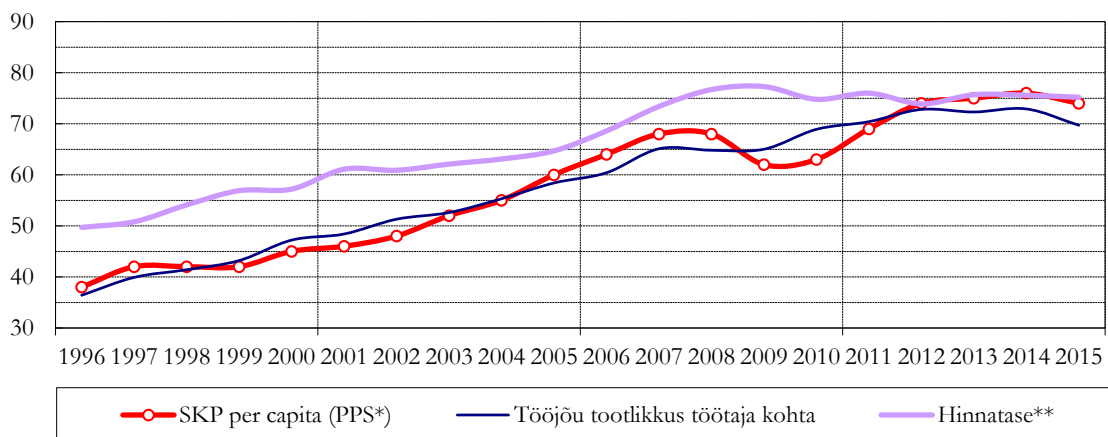

Allikas: Statistikaamet.

Joonis 2

Reaalne konvergenst ELiga

(% võrreldes EL28ga)

* PPS – ostujõu pariteedi alusel arvatud SKP.

** Majapidamiste lõpptarbijakulutuste hinnatase.

Allikas: Eurostat.

Tabel 1**Sisemajanduse koguprodukti prognoos 2016–2020**

(protsenti)

	2015	2016*	2017*	2018*	2019*	2020*
1. SKP reaalkasv	1,4	1,3	2,5	3,0	2,8	2,7
1a. SKP püsivhindades (mld eurot)	17,5	17,7	18,1	18,7	19,2	19,7
2. SKP nominaalkasv	2,5	3,1	5,2	5,8	5,6	5,5
2a. SKP jooksevhindades (mld eurot)	20,3	20,9	22,0	23,3	24,6	25,9
2b. RKP jooksevhindades (mld eurot)	19,8	20,4	21,4	22,7	23,9	25,2
Kasvuallikad						
3. Eratarbimiskulutused (sh MTÜd)	4,6	3,3	2,7	2,4	2,4	2,3
4. Valitsussektori lõpptarbimiskulutused	3,4	0,1	0,7	0,3	0,3	0,3
5. Kapitali kogumahutus põhivarasse	-3,4	1,2	6,8	3,2	4,2	4,6
6. Varude muutus (% SKPst)	1,1	1,8	1,0	1,2	1,1	1,1
7. Kaupade ja teenuste eksport	-0,6	2,7	3,5	4,0	4,5	4,5
8. Kaupade ja teenuste import	-1,4	5,0	3,7	3,6	4,3	4,4
Panus SKP kasvu¹⁾						
9. Sisemajanduse nõudlus (ilma varudeta)	2,3	2,1	3,2	2,2	2,4	2,5
10. Varude muutus	-1,6	0,7	-0,6	0,3	0,0	0,0
11. Kaupade ja teenuste bilanss	0,6	-1,6	0,0	0,5	0,3	0,3
Lisandväärtuse kasv						
12. Primaarsektor	6,9	-1,8	2,2	2,0	1,8	1,7
13. Tööstus	0,7	-2,9	3,9	3,7	3,6	3,5
14. Ehitus	-3,6	0,7	2,18	4,0	3,6	3,2
15. Muud teenused	1,0	1,9	2,0	2,7	2,6	2,6

1) Panus SKP kasvu näitab, kui suure osa majanduskasvust konkreetne valdkond moodustab. Arvutatakse, korrutades valdkonna kasv tema osakaaluga SKP-s. Valdkondade panuste summa annab kokku majanduskasvu (väikese erinevuse põhjuseks on statistiline viga – osa SKPst, mida ei ole olnud võimalik valdkondade vabel ära jagada).

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

Tabel 2**Hindade prognoos 2016–2020**

(protsenti)

	2015	2016*	2017*	2018*	2019*	2020*
1. SKP deflaator	1,0	1,8	2,6	2,8	2,7	2,7
2. Eratarbimise deflaator	0,0	0,7	2,8	3,0	2,9	2,9
3. Harmoniseeritud tarbijahinnaindeks	0,1	0,9	2,9	2,9	2,7	2,7
3a. Tarbijahinnaindeks	-0,5	0,2	2,7	2,7	2,6	2,6
4. Valitsussektori tarbimiskulutuste deflaator	4,0	4,1	4,1	3,7	3,0	2,7
5. Investeeringute deflaator	2,9	-0,6	2,3	2,2	2,1	2,1
6. Ekspordi deflaator	-1,5	-0,1	1,3	1,7	1,9	1,9
7. Impordi deflaator	-1,8	-1,1	1,4	1,8	1,9	1,9

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

Tabel 3**Tööturu prognoos 2016–2020 (15–74-aastased)**

(protsenti)

	2015	2016*	2017*	2018*	2019*	2020*
1. Tööhõive (tuh inimest)	640,9	646,5	646,1	644,4	643,0	642,9
1a. Tööhõive kasv	2,6	0,9	-0,1	-0,3	-0,2	0,0
1b. Tööhõive kasv tööhõivereformita			-0,2	-0,5	-0,5	-0,5
2. Tööpuuduse määr	6,2	6,2	7,2	8,4	9,3	9,4
2.a Tööpuuduse määr töövõimereformita			6,2	6,1	6,1	6,1
3. Tööjõu tootlikkuse kasv (hõivatute arvu järgi)	-1,1	0,4	2,6	3,2	3,0	2,8
4. Keskmise palga reaalkasv	6,5	6,5	2,8	2,8	2,7	2,4
4a. Keskmise palk (eurot)	1 065	1 137	1 199	1 265	1 332	1 399
4b. Keskmise palga nominaalkasv	6,0	6,7	5,5	5,5	5,3	5,0

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

Tabel 4**Maksebilansi prognoos 2016–2020**

(% SKPst)

	2015	2016*	2017*	2018*	2019*	2020*
1. Võlgnevus välismaailma suhtes	4,3	2,9	3,4	3,3	3,3	3,2
1a. Jooksevkonto	2,2	1,1	0,8	1,0	1,1	1,2
2. Kaupade ja teenuste bilanss	4,2	3,2	3,0	3,3	3,5	3,7
3. Esmase ja teisese tulu bilanss	-1,9	-2,1	-2,2	-2,3	-2,4	-2,5
4. Kapitalikonto	2,1	1,7	2,5	2,3	2,1	2,0
5. Vead ja täpsustused	0,7					

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Pank, Eesti Statistikaamet.

Tabel 5**Valitsussektori eelarvepositsioon, võlakoormus ja maksukoormus 2015–2020**

(% SKPst)

	2015	2016*	2017*	2018*	2019*	2020*
Eelarvepositsioon						
1. Valitsussektor kokku	0,4	0,4	-0,8	-0,3	0,2	0,6
2. Keskvalitsus	0,1	0,2	-0,5	-0,3	0,2	0,7
3. Muu valitsussektor	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
sh sotsiaalkindlustusfondid	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
kohalikud omavalitsused	0,2	0,2	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2
Võlakoormus						
4. Valitsussektor kokku	9,8	9,4	10,3	11,2	10,6	10,0
5. Keskvalitsus (sh EFSF)	6,2	6,1	6,7	7,7	7,1	6,4
6. Kohalikud omavalitsused	3,6	3,3	3,5	3,5	3,5	3,6
Maksukoormus	33,9	34,8	34,6	34,7	34,9	34,6

* prognoos.

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet.